

PELS RIJCKEN

Voorzieningenrechter Rechtbank Den Haag

Zitting van 3 mei 2021

Zaaknummer C/09/610 217 KG ZA 21-341

Conclusie van antwoord

inzake

De Staat der Nederlanden (Ministerie van
Algemene Zaken en Ministerie van Justitie en
Veiligheid),
gezeteld te Den Haag,
gedaagde,
advocaat: mrs. R.W. Veldhuis en M.E.A.
Möhring

tegen

1. Stichting Viruswaarheid.nl
gevestigd te Rotterdam,
2. W.C. Engel
wonende te Rotterdam,
3. J.S. Pols
wonende te Vogelenzang,
eisers,
advocaat: mr. G.C.L. van de Corput

1 Inleiding

- 1.1 Het coronavirus en de ziekte COVID-19 houden ons land al meer dan een jaar in de greep. De verspreiding van het coronavirus blijft zorgen voor een voortdurende en complexe belangenafweging bij de vormgeving van beleid en de genomen en te nemen maatregelen ter bestrijding en beheersing van de epidemie.
- 1.2 De maatregelen die de Staat in overweging neemt zijn gebaseerd op adviezen van het Outbreak Management Team (OMT),¹ het RIVM, De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en het Europees Centrum voor ziektepreventie en – bestrijding (ECDC).² Genomen maatregelen worden op basis van de actuele ontwikkelingen en laatste inzichten voortdurend geëvalueerd, zo mogelijk versoepeld en waar nodig aangescherpt. Het OMT draagt daarbij ook zorg voor de vertaling van de meer algemene adviezen van de WHO en ECDC naar de specifieke situatie in Nederland.
- 1.3 Richtinggevend voor de aanscherping dan wel versoepeling van de maatregelen ter bestrijding van het coronavirus zijn de door het kabinet benoemde drie pijlers:
1. Een acceptabele belastbaarheid van de zorg: ziekenhuizen moeten goede zorg aan zowel COVID-19-patiënten als aan patiënten binnen de reguliere zorg kunnen leveren, de nu uitgestelde, planbare zorg moet op korte termijn weer kunnen worden opgestart;
 2. De bescherming van kwetsbare mensen in de samenleving; en
 3. Het zicht houden op en het inzicht hebben in de ontwikkeling van de verspreiding van het virus.³
- 1.4 De epidemiologische situatie in Nederland, gecombineerd met de omstandigheid dat het virus zich heeft gemuteerd en nog muteert in (nog) besmettelijkere varianten, heeft eind januari 2021 gedwongen tot de instelling van een avondklok als noodzakelijke aanvulling op de lockdown waarin Nederland zich bevindt. Ten tijde van de beslissing om een avondklok in te stellen bevond Nederland zich in de tweede golf in de coronacrisis en was de besmettelijkere Britse variant in opkomst. De hogere besmettelijkheid van die variant bovenop de tweede golf zou leiden tot een nog zwaardere belasting van de al onder druk staande zorg en zou ook de kwetsbare mensen in de samenleving raken. Onder die omstandigheden was het instellen van de avondklok volgens het OMT onvermijdelijk om de R-waarde terug te duwen. Het kabinet is – in nauw overleg en met instemming van het parlement – dan ook tot het

¹ De adviezen van het OMT zijn te raadplegen op <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/omt>

² Kamerbrief van de Minister van VWS van 20 maart 2020 inzake COVID 19: Update stand van zaken, met kenmerk: 1665223 203449 PG, p. 6.

³ Persconferentie 15 april 2020, de letterlijke tekst is te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/mediateksten/2020/04/15/letterlijke-tekst:-persconferentieminister-president-rutte-en-minister-de-jonge-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet>. Zie ook de Kamerbrief van de minister van VWS van 15 april 2020 inzake COVID-19 Update stand van zaken, met kenmerk 1675769-204341-PG, p. 2.

instellen van de avondklok overgegaan.⁴

- 1.5 Tot voor kort bood de epidemiologische situatie in Nederland volgens het OMT geen ruimte om de avondklok (die samen met het advies thuis maximaal 1 bezoeker per dag te ontvangen goed is voor een daling van de R-waarde met zo'n 10%) op te heffen.⁵ Daartoe is het kabinet dan ook niet eerder overgegaan. Vanaf de tweede week van april 2021 was de verwachting dat de epidemiologische situatie in Nederland die ruimte op korte termijn wel zou gaan bieden. Vanaf dat moment is per week beoordeeld of verlenging van de avondklok noodzakelijk was. Dat heeft ertoe geleid dat de avondklok, conform het op 13 april 2021 gepresenteerde openingsplan van het kabinet,⁶ per 28 april 2021 om 04:30 uur is opgeheven.⁷
- 1.6 Er geldt op dit moment dus *geen* avondklok.
- 1.7 Desondanks vindt dit kort geding – met als inzet afschaffing van de avondklok – plaats. De Staat heeft eisers gevraagd of de opheffing van de avondklok voor hen aanleiding was dit kort geding in te trekken. Eisers hebben bericht alleen tot intrekking over te gaan als de Staat zou toezeggen de avondklok niet opnieuw van de ene op de andere dag in te stellen. Een dergelijke toezegging kan en wil de Staat vanzelfsprekend niet doen. Hoewel op dit moment de epidemiologische situatie in Nederland, als gezegd, de ruimte biedt om de avondklok op te heffen, is die situatie kwetsbaar en zijn de ontwikkelingen onzeker. De Staat moet de vrijheid hebben daarop te kunnen handelen; dat brengen ook de positieve verplichtingen die op de Staat rusten met zich. Eisers kunnen er alsdan voor kiezen het handelen van de Staat aan de (kort geding) rechter voor te leggen.
- 1.8 Eisers willen hier kennelijk niet op wachten. In deze procedure betogen eisers (opnieuw) dat er – in weerwil van de beoordeling door het OMT, kabinet, de Eerste en Tweede Kamer, de WHO en de ECDC – in 2020 en 2021 niets bijzonders aan de hand is.⁸ Van een (dreiging van een) epidemie zou geen sprake zijn. Om die reden zou volgens eisers de Wet publieke gezondheid (Wpg), waarop de avondklok vanaf 3 maart 2021 was gebaseerd, niet van toepassing zijn. De bevoegdheden die in de Wpg zijn neergelegd zouden bovendien noodbevoegdheden zijn, terwijl niet aan de voorwaarden voor het invoeren van dergelijke bevoegdheden is voldaan. Daarnaast zouden de effecten van de avondklok niet te meten zijn. Om deze redenen achten eisers (de mogelijkheid van het kunnen) instellen van een avondklok onrechtmatig.

⁴ Zie nader hierna in hoofdstuk 4.

⁵ Zie Advies 105^e OMT over COVID-19, te raadplegen via <https://www.rivm.nl/omt105> en ook als bijlage bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 23 maart 2021 met kenmerk 1845439-219827-PDC19. Zie ook Advies 108^e OMT over COVID-19, bijlage bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 13 april 2021 met kenmerk 2344542-1006170-PDC19 (<https://www.rivm.nl/omt108>).

⁶ Zie voor het openingsplan: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/04/13/informatieblad-corona-13-april-2021>

⁷ Maatregelenbrief van 20 april 2021 van de Minister van VWS, kenmerk 2348324-1007268-PDC19, p. 16. Stcrt. 2021, 21494, art. I onder L in samenhang met art. VI.

⁸ Zie dagvaarding onder 2.3-2.10.

1.9 De Staat volgt eisers hierin niet.

1.10 De Staat zal dit ter zitting nader toelichten. Vooruitlopend zet de Staat hierna vast uiteen:

- Het gebrek aan (spoedeisend) belang (achter 2);
- De epidemiologische situatie en totstandkoming van de avondklok (achter 3);
- De wettelijke regeling inzake de avondklok (achter 4);
- Het toetsingskader in kort geding (achter 5);
- De rechtmatige beperking van de grond- en mensenrechten (achter 6);
- De IGR en het toepassingsbereik van de Wpg (achter 7);

1.11 Daarbij ontkomt de Staat er niet aan om deels te herhalen wat door de Staat ook al naar voren is gebracht in de eerdere procedure die eisers tegen de Staat hebben gevoerd over de avondklok, die toen was gebaseerd op de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag (Wbbbg). Veel van de argumenten die eisers in die procedure naar voren hebben gebracht voeren eisers in deze procedure namelijk opnieuw aan, hoewel die argumenten (en de vordering van eisers) door het gerechtshof Den Haag in die zaak zijn verworpen.⁹

1.12 Dat betekent dat de Staat hier met enige regelmaat zal verwijzen naar passages uit de (als producties 1-4 bijgevoegde) processtukken van de Staat uit die eerdere procedure, zonder integraal te herhalen wat in die stukken is gezegd. De Staat verzoekt deze passages als herhaald en ingelast te beschouwen.

2 Gebrek aan (spoedeisend) belang

2.1 De inzet van deze procedure is de afschaffing van de avondklok door het buiten effect stellen van art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg en het daarop gebaseerde art. 6.15 Tijdelijke regeling maatregelen covid-19. Volgens eisers is het spoedeisend belang bij deze vordering erin gelegen dat door de avondklok zonder rechtvaardiging elementaire vrijheden en rechten worden ingeperkt.¹⁰

2.2 De beoordeling of eisers spoedeisend belang hebben bij hun vordering in dit kort geding, zoals art. 254 Rv vereist, moet plaatsvinden naar de toestand ten tijde van de uitspraak in dit kort geding – en dus niet naar de toestand ten tijde van de dagvaarding.¹¹

2.3 Nu de avondklok inmiddels niet meer geldt,¹² hebben eisers geen spoedeisend belang bij hun vordering. Het enkele willen voorkomen dat de avondklok *in de toekomst* mogelijk opnieuw wordt ingesteld, levert geen spoedeisend belang op. Dat geldt te

⁹ Gerechtshof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285.

¹⁰ Zie onder 11.3 dagvaarding.

¹¹ HR 29 november 2002, NJ 2003/78, rov. 3.4.

¹² Art. 6.15 Tijdelijke regeling maatregelen Covid-19 is komen te vervallen, zie Stcrt. 2021, 21494, art. I, onder L in samenhang met art. VI.

meer nu op grond van de procedurevoorschriften van art. 58c Wpg een ministeriële regeling waarbij een avondklok wordt ingesteld pas op zijn vroegst een week na overlegging van die regeling aan de Eerste en Tweede Kamer in werking kan treden behoudens in het geval waarin sprake is van een zeer dringende omstandigheid waarin ter beperking van gevaar direct moet worden gehandeld.¹³

- 2.4 Overigens hebben eisers bij hun vorderingen ook geen voldoende belang in de zin van art. 3:303 BW. Het belang van eisers bij het instellen van die vorderingen is immers – kort gezegd – dat de avondklok niet meer geldt. Dat is op dit moment al de feitelijke situatie, zodat bij die vorderingen geen belang bestaat. Anders gezegd: het door eisers gevorderde buiten effect stellen van art. 6.15 van de Tijdelijke regeling maatregelen Covid-19 en art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg dient geen nut: de feitelijke situatie (er geldt op dit moment geen avondklok) blijft immers hetzelfde, of die vordering nu wordt toegewezen of niet. Dat geldt in ieder geval ten aanzien van art. 6.15 van de Tijdelijke regeling maatregelen Covid-19, nu die bepaling reeds is komen te vervallen.
- 2.5 Dat – zolang art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg nog geldt (zie hoofdstuk 4 hierna) – *in de toekomst mogelijk* een regeling kan worden getroffen op grond waarvan vanaf dat toekomstige moment een avondklok gaat gelden, levert geen voldoende belang in de zin van art. 3:303 BW op. Dat is immers op dit moment niet aan de orde. Daarbij is ook relevant dat niet duidelijk is hoe een eventuele avondklok er in de toekomst uit zal zien (dat kan bijvoorbeeld korter of langer zijn dan de avondklok zoals we die uit het verleden kennen en ook kunnen daaraan bijvoorbeeld andere voorwaarden of reikwijdte zijn verbonden) en evenmin bekend is hoe de epidemiologische situatie op dat moment eruit zal zien.

3 Epidemiologische situatie en de avondklok

De epidemiologische situatie in Nederland

- 3.1 In het rapport Epidemiologische situatie COVID-19 in Nederland van 20 april 2021¹⁴ geeft het RIVM aan dat in Nederland sinds 27 februari 2020 in totaal 1.417.772 mensen met SARS-CoV-19 zijn gemeld door de GGD. Het aantal door de GGD gemelde sinds 27 februari 2020 in het ziekenhuis opgenomen COVID-19 patiënten bedraagt 27.902 en het totaal aantal door de GGD gemelde overleden personen met positieve COVID-19 test bedraagt 16.965.¹⁵

¹³ Zie nader hoofdstuk 4.

¹⁴ Het meest recente Epidemiologische rapport dateert van 27 april 2021 (en vermeld 1.472.674 door de GGD gemelde besmette personen, 28.445 in het ziekenhuis opgenomen patiënten en 17.093 overleden personen met een positieve test). Omdat op dat moment het besluit om de werking van de avondklok niet te verlengen al was genomen, zijn in de hoofdtekst niet de cijfers van 27 april 2021 weergegeven, maar van het laatste rapport daterend van voor (de aankondiging van) dat besluit.

¹⁵ Zie https://www.rivm.nl/sites/default/files/2021-04/COVID-19_WebSite_rapport_wekelijks_20210413_1259.pdf, p. 5. Het RIVM wijst er daarbij op dat de opname- en sterftecijfers een onderrapportage betreffen, omdat er geen meldingsplicht geldt voor ziekenhuisopname of overlijden bij personen met een positieve testuitslag. Ook het aantal besmette personen is naar verwachting hoger, omdat niet iedereen met COVID-19 daadwerkelijk getest wordt.

In randnummers 2.3-2.10 van de dagvaarding schetsen eisers een onvolledig beeld van de epidemiologische situatie.

In de randnummers 2.3-2.4 wordt (zeer algemeen) verwezen naar rapporten, en wordt gesuggereerd dat in die rapporten zou zijn opgenomen dat het overlijdensrisico niet hoger is dan bij een normale influenza-epidemie. Dat is in de betreffende rapporten echter niet terug te vinden. Bovendien wordt selectief uit deze rapporten geciteerd. Het genoemde percentage van 0,15 wordt bijvoorbeeld in het rapport in deze (in de dagvaarding weggelaten) context aangehaald: *"Acknowledging residual uncertainties, the available evidence suggests average global IFR of ~0.15% and ~1.5- 2.0 billion infections by February 2021 with substantial differences in IFR and in infection spread across continents, countries and locations.*"¹⁶

Iets vergelijkbaars zien we gebeuren in randnummer 2.5, waar wordt gewezen op één bron waarin zou worden gesteld dat sprake is van een behoorlijke basisimmunitet. Het raadplegen van die bron laat echter zien dat het hier gaat om een theorie, ten aanzien waarvan de auteur zelf onderkent dat nader onderzoek nodig is.

In randnummer 2.7 worden (verouderde) totaalcijfers gepresenteerd van het aantal overledenen jonger dan 70 jaar. Volgens de recente Epidemiologische situatie gaat het inmiddels om 1716 bevestigde sterfgevallen. Eisers wijzen erop dat ongeveer 10% van deze mensen geen onderliggende aandoening had. Om een volledig beeld te schetsen is ook van belang dat van 26% van de 1676 bevestigde sterfgevallen niet bekend is of deze mensen al dan niet een onderliggende aandoening hadden.

In randnummer 2.8 worden (verouderde) cijfers over de leeftijdsverdeling van bij de GGD gemelde en overleden personen met een positieve testuitslag voor COVID-19 gepresenteerd. De cijfers uit de meest recente Epidemiologische situatie laten een verschuiving zien in de richting van iets jongere leeftijdsgroepen, hoewel de ruime meerderheid van het bevestigde aantal personen dat overlijdt boven de 70 jaar is.

De hiervoor genoemde getallen onderstrepen hoe dan ook de noodzaak om de kwetsbaren in de samenleving (ouderen en degenen met een onderliggende aandoening) te beschermen. Daarbij komt dat het maximaal controleren van het virus ook noodzakelijk is om de belastbaarheid van de zorg acceptabel te houden, zodat ook reguliere patiënten de zorg kunnen krijgen die zij nodig hebben. Tot slot is het terugbrengen van de R-waarde ook noodzakelijk om zicht te kunnen houden op de ontwikkelingen van het virus, ook gelet op de opkomst van meer besmettelijke varianten.

- 3.2 Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) meldt dat er in 2020 ruim 15.000 mensen méér zijn overleden dan verwacht. Dat komt neer op ongeveer 10% meer overleden mensen dan verwacht. Het gaat daarbij niet alleen om ouderen: ook onder

¹⁶ Zie het door eisers aangehaalde rapport van Ioannidis uit 2021, p. 1.

mensen jonger dan 65 jaar overleden 4% meer mensen dan verwacht (ruim 900 mensen meer). De sterfte was vooral hoog tijdens de eerste en de tweede golf van de corona-epidemie, zo meldt het CBS. Daarbij wijst het CBS erop dat de oversterfte in 2020 een stuk hoger is dan in jaren met zware griepgolven.¹⁷ Een stijging van de oversterfte zoals in 2020 is volgens het CBS niet meer waargenomen sinds de Tweede Wereldoorlog.¹⁸ Hieruit blijkt dat het sterfterisico – anders dan eisers betogen – vele malen hoger ligt dan bij een influenza-epidemie, zelfs als het zou gaan om een zware influenza-epidemie.

Zie uitgebreid de conclusie van antwoord in de vorige zaak over de avondklok (overgelegd als productie 1), onder 2.18-2.20.

- 3.3 Ook in het begin van 2021 was sprake van een oversterfte. In maart 2021 was van een oversterfte geen sprake meer (maar wel van een licht verhoogd sterftecijfer). Inmiddels (medio/eind april 2021) lijkt van (lichte) oversterfte wel weer sprake.¹⁹
- 3.4 Bij de hiervoor genoemde cijfers moet worden bedacht dat dit de cijfers zijn ondanks de ingrijpende maatregelen die de Staat sinds maart 2020 heeft genomen om de kwetsbare mensen in de samenleving te beschermen, om overbelasting in de zorg zoveel als mogelijk te voorkomen en om zicht houden op en inzicht te hebben in de ontwikkeling van de verspreiding van het virus. Zonder deze maatregelen zou het aantal besmettingen, het aantal mensen dat vanwege het coronavirus medische hulp nodig heeft en het aantal overledenen aan het coronavirus naar verwachting vele malen hoger zijn geweest.
- 3.5 Eisers leggen aan hun vordering ten grondslag dat - kort gezegd - de ernst van de corona-epidemie wordt overtrokken en dat er in 2020 en 2021 "weinig bijzonders aan de hand" was en is (dagvaarding, par. 2). Daarom zijn in de visie van eisers alle maatregelen die in het kader van de corona-epidemie worden genomen, niet nodig, niet gerechtvaardigd en ook niet proportioneel. Ten aanzien van de maatregel van de avondklok nemen zij opnieuw dat standpunt in.
- 3.6 De Staat stelt vast dat eisers een andere werkelijkheid zien dan de Staat. Naar de mening van de Staat kan er geen twijfel over bestaan dat wij te maken hebben met een ernstige, wereldwijde pandemie die ook voor ons land ingrijpende gevolgen heeft. Die visie van de Staat is gebaseerd op de analyses en inschattingen van bij uitstek deskundigen, verenigd in het OMT (en overigens vele anderen, waaronder de ons omringende landen, en de WHO en de ECDC) die de uiterste ernst van de corona-epidemie onderschrijven. De Staat mag zich daar in redelijkheid op baseren. Sterker nog: de Staat is gegeven de positieve verplichtingen die op de Staat rusten gehouden

¹⁷ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/04/bijna-169-duizend-mensen-overleden-in-2020-10-procent-meer-dan-verwacht>

¹⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2020/53/jaaroverzicht-2020>

¹⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/15/sterfte-in-week-14-hoger-dan-verwacht> Zie de Maatregelenbrief 20 april 2021 van de Minister van VWS, kenmerk 2348324-1007268-PDC19, p. 17 (onder verwijzing naar het 109^e OMT Advies van 16 april 2021).

zich daar rekenschap van te geven en daarnaar te handelen. Het staat eisers vrij een eigen visie aan te hangen, maar een grond voor toewijzing van de vorderingen kan die visie niet vormen.

Zie in gelijke zin over de door eisers ingenomen stellingen onder andere:

- Vزر. rechtbank Den Haag 24 juli 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:6856;
- Vزر. rechtbank Den Haag 19 juni 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:5577, rov. 9;
- Vزر. rechtbank Den Haag 27 juni 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:5865, rov. 6.8 e.v.;
- Vزر. rechtbank Amsterdam 19 augustus 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:4057, rov. 4.19 e.v.;
- Vزر. rechtbank Den Haag 28 januari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:600, rov. 4.5.

- 3.7 Een andere werkelijkheid zien eisers ook met betrekking tot de situatie in en de capaciteit van de ziekenhuizen.
- 3.8 Normaal gesproken zijn in de Nederlandse ziekenhuizen ongeveer 1.150 IC-bedden beschikbaar. Het is juist dat het mogelijk is om het aantal IC-bedden tijdelijk op te schalen. Zo'n opschaling is echter tijdelijk, omdat dit ten koste gaat van andere zorg en bovendien een enorme druk op zorgverleners legt.²⁰ Nu de zorg al geruime tijd onder druk staat, neemt ook de uitval onder ziekenhuispersoneel toe. Dat beperkt de mogelijkheid van opschalen. Zo werd in april 2021 duidelijk dat het opschalen naar 1.550 IC-bedden waarschijnlijk niet haalbaar was en opschalen naar 1.700 IC-bedden vrijwel zeker niet haalbaar was.²¹
- 3.9 De maximumcapaciteit op de IC ligt dus niet alleen lager dan eisers aannemen, maar ook is duidelijk dat deze maximumcapaciteit is bedoeld voor de uiterste noodgevallen. De veronderstelling dat zolang maar onder die maximumcapaciteit wordt gebleven er in de ziekenhuizen "niets aan de hand is", is dus onjuist. Die veronderstelling ziet bovendien volledig eraan voorbij dat het al geruime tijd hoge aantal ziekenhuis- en IC-opnames een dusdanige druk op de zorg legt dat dit heeft geleid tot diverse noodkreten vanuit de ziekenhuizen.²²

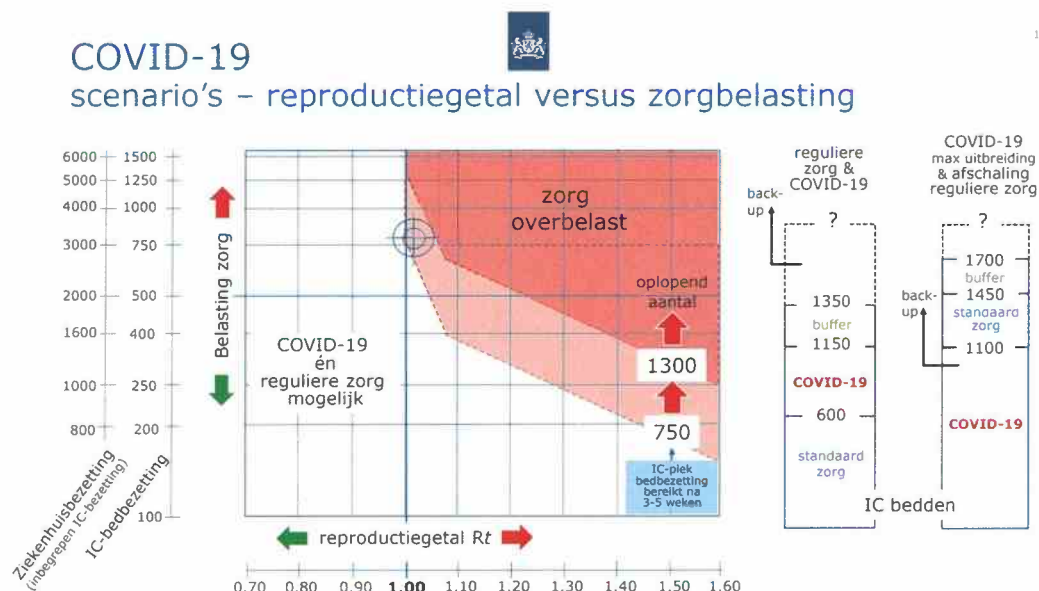
Zie over de druk op de zorg ten tijde van het instellen van de avondklok ook de memorie van grieven in de vorige zaak over de avondklok (overgelegd als productie 3), onder 10.16-10.18.

²⁰ Zie de Kamerbrief van de Minister van VWS van 31 maart 2020 over COVID-19, update stand van zaken. Kenmerk 1669554-203825-PG.

²¹ Kamerbrief van de minister van VWS van 13 april 2021 met kenmerk 2344542-1006170-PDC19 en de daarbij gevoegde brief van het Landelijk netwerk acute zorg over opschaling IC capaciteit en kliniek.

²² Zie bijvoorbeeld recent <https://www.parool.nl/cs-be0fecfe>, <https://www.ad.nl/utrecht/utrechtse-ziekenhuizen-slaan-alarm-om-volstromen-ic-s-de-situatie-is-ernstig~aa9aaa8b> en <https://www.nu.nl/coronavirus/6127687/opschaling-ic-capaciteit-naar-1550-bedden-gaat-waarschijnlijk-niet-lukken.html>

- 3.10 Illustratief in dit verband is ook het onderstaande beeld uit de presentatie van Van Dissel voor de technische briefing van de Tweede Kamer van 15 april 2021, wat ook laat zien dat het enkel kijken naar de maximumcapaciteit van op de IC een te beperkt beeld oplevert:

De totstandkoming van de avondklok

- 3.11 Hoe het kabinet is gekomen tot invoering van een avondklok, is door de Staat in de vorige procedure over de avondklok uitgebreid uiteengezet. De Staat verwijst naar par. 2.1-2.15 van de conclusie van antwoord, naar par. 6.1-6.28 en 10.1-10.43 van de memorie van grieven.
- 3.12 Sterk samengevat komen genoemde passages op het volgende neer:
- Het beleid van de Staat is gebaseerd op zorgvuldige afwegingen en is erop gericht verspreiding van het virus maximaal te controleren, waarbij niet-noodzakelijke verstoring van de samenleving wordt voorkomen. Daarbij zijn de drie pijlers richtinggevend.²³
 - Hoewel de tweede golf vanaf 28 september 2020 om steeds verdergaande maatregelen vroeg, heeft het kabinet lange tijd afgezien van de invoering van een avondklok. Dit vanwege het ingrijpende karakter ervan.²⁴

²³ Zie nader CVA, onder 2.1 en MvG, onder 6.3. Zie ook hiervoor in 1.5.

²⁴ Zie nader CVA, onder 2.1-2.3. Het OMT heeft instelling van een avondklok eerder als mogelijke maatregel in overweging gegeven. Zie bijvoorbeeld Advies Outbreak Management Team van 28 september 2020 n.a.v. 78° OMT COVID-19, deel 1, p. 4 en Advies Outbreak Management Team van 3 november 2020 n.a.v. 83° en 84° OMT, p. 7.

- In januari 2021 hing er een donkere wolk boven Nederland, door een combinatie van (i) hoge aantallen besmettingen, (ii) hoge aantallen ziekenhuis- en IC-opnames en (iii) de toename van de besmettelijkere Britse variant. De situatie werd door prof. dr. Van Dissel bestempeld als “ronduit zorgelijk”.²⁵
- Het OMT heeft op 19 januari 2021 nadrukkelijk geadviseerd tot instelling van een avondklok, om te voorkomen dat de – vanwege de mutaties van het virus naar verwachting onvermijdelijke – derde golf *bovenop* de tweede golf komt, met alle gevolgen voor de zorg en kwetsbare groepen van dien. Benadrukt werd dat de opbrengt van nú voorkomen ten opzichte van later bestrijden, groot is en dat hiermee (nog) strengere maatregelen in de toekomst kunnen worden voorkomen. Het OMT heeft daarbij – op nadrukkelijk verzoek van het kabinet – onderzocht of er gelijkwaardige alternatieven zijn voor het instellen van de avondklok, maar is tot de slotsom gekomen dat die er niet zijn, anders dan maatregelen die nog verder gaan.²⁶
- Ook na dit advies van het OMT is het kabinet niet over één nacht ijs gegaan. Namens het kabinet is, onder verwijzing naar het OMT-advies, aan de Tweede Kamer bericht dat een avondklok hard nodig is, gelet op de op dat moment bestaande situatie, de zorgelijke ontwikkelingen én de omstandigheid dat een avondklok volgens het OMT en het ECDC leidt tot verlaging van de R-waarde. Vanwege het ingrijpende karakter van de maatregel geeft het kabinet aan eerst in overleg te willen treden met de Tweede Kamer en pas bij voldoende steun de avondklok in te willen voeren.²⁷ De avondklok is vervolgens uitgebreid in de Tweede Kamer besproken. Uit dat kamerdebat bleek dat er voldoende steun was voor de invoering van een avondklok.²⁸
- Vervolgens is overgegaan tot invoering van de avondklok, op grond van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag (Wbbbg) en de Tijdelijke regeling landelijke avondklok covid-19. Vanaf 23 januari 2021 was daarmee het vertoeven in de open lucht tussen 21.00 en 04.30 verboden.²⁹
- Na de invoering van de avondklok is het OMT in adviezen eind januari en begin februari 2021, blijven benadrukken dat de epidemiologische situatie zeer zorgelijk is en heeft het OMT geadviseerd de maatregelen, waaronder de

²⁵ Zie MvG, onder 6.4-6.7.

²⁶ Zie nader CvA, onder 2.4-2.7 en MvG, onder 6.8-11. Zie ook Advies Outbreak Management Team van 19 januari 2021 n.a.v. 96° OMT, deel 2, p. 1-2.

²⁷ Zie nader CvA, onder 2.8 en MvG, onder 6.12. Zie ook Kamerbrief van de Minister van VWS van 20 januari 2021 inzake 96° OMT advies deel 2 en kabinetsreactie, met kenmerk 1814910-217220-PDC19 (Kamerstukken II 2020/21, 25295, nr. 912).

²⁸ Zie nader CvA, onder 2.9. Zie ook het plenaire verslag: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/detail/7021c2ed8139-403c-b42e-faf3b61e44a1 en Kamerstukken II 2020/21, 25295, nr. 922.

²⁹ Zie nader CvA, onder 2.10-2.11.

avondklok, te blijven continueren. Volgens het OMT was sprake van een “zeer fragiel evenwicht”.³⁰ Daarbij is gewezen op de opkomst van de meer besmettelijke en gevaarlijke Britse variant.³¹

- In lijn met dit advies is de werking van de avondklok, na een debat in de Tweede Kamer, verlengd tot 3 maart 2021. De Tweede Kamer heeft daarbij moties om van deze verlenging af te zien met grote meerderheid verworpen.³²

- 3.13 Het gerechtshof Den Haag heeft op basis hiervan beslist dat de Staat in redelijkheid heeft kunnen oordelen dat invoering van de avondklok noodzakelijk was.³³
- 3.14 Terwijl de vorige procedure over de avondklok liep, is voorzien in een afzonderlijke wettelijke grondslag voor het instellen van de avondklok in art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg. Over het daartoe strekkende wetsvoorstel is in de Tweede Kamer en in de Eerste Kamer uitgebreid gedebatteerd. Het wetsvoorstel is in beide kamers met een grote meerderheid aangenomen.³⁴
- 3.15 Nadien is door het OMT steeds geadviseerd om, gelet op de epidemiologische situatie in Nederland, de avondklok in stand te laten.

Zie het OMT-advies van 22 februari 2021 (n.a.v. het 101^e OMT), p. 6:³⁵

“Uit modellering blijkt dat de avondklok en bezoekbeperking de Rt met ongeveer 10% heeft verminderd en dat het afschaffen van deze maatregelen een opstuwende invloed zal hebben op het aantal besmettingen. Het is de verwachting dat ook de druk op de zorg snel zal toenemen als de avondklok en de bezoekbeperkingen in deze fase van de epidemie worden opgeheven. Loskoppelen van de avondklok en de bezoekbeperking geeft een intermediair beeld, waar nog steeds van belangrijke toename van zorgbelasting sprake is.

Het OMT adviseert daarom de avondklok en de bezoekbeperking te continueren tot een volgend evaluatiemoment.”

Het OMT-advies van 7 maart 2021 (n.a.v. het 103^e OMT), p. 5-6:³⁶

“De maatregel van de avondklok en de maatregel van de bezoekbeperking zijn tegelijk ingesteld en het effect van deze maatregelen is niet los van

³⁰ Zie nader CvA, onder 2.12-2.14 en MvG, onder 6.13-6.15

³¹ Zie nader MvG, onder 6.16-6.20

³² Zie nader CvA, onder 2.15. Zie ook Regeling van de Minister van Justitie en Veiligheid van 9 februari 2021, directie Wetgeving en Juridische Zaken nr. 3214550, tot wijziging van de Tijdelijke regeling landelijke avondklok covid-19 in verband met het verlengen van de werking van die regeling.

³³ Gerechtshof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285, rov. 6.9-6.11.

³⁴ Kamerstukken II 2020/21, 35732, nr. 57, item 2 en 4 en Kamerstukken I 2020/21, 35732, nr. 24, item 3, 5 en 6.

³⁵ Bijlage bij de Stand van zakenbrief COVID-19 van 23 februari 2021, kenmerk 1829802-218593-PDC19. Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/02/23/advies-vws-na-omt-101>

³⁶ Bijlage bij de Kamerbrief van de Minister van VWS over de Coronamaatregelen 8 maart 2021, kenmerk 1837425-219175-PDC19. Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2021/03/07/advies-nav-103e-omt>

elkaar te beoordelen. Ze leiden samen tot naar schatting 10% minder nieuwe besmettingen; dit effect is eerder waargenomen en wordt bevestigd door de meest recente besmettingsdata en modellen. Een effect van 10% reductie heeft in de komende periode – nu de R_t op waarden rond de één zit – een significante impact op de prognoses voor het aantal ziekenhuis- en IC-opnames. Er is recent – terwijl de avondklok en bezoekbeperking van kracht waren – besloten tot het heropenen van het voortgezet onderwijs op 1 maart en het weer toelaten van de uitoefening van contactberoepen vanaf 3 maart. Het effect dat de versoepeling van deze maatregelen heeft op het aantal nieuwe besmettingen kan nu – na enkele dagen – nog niet beoordeeld worden. Dit effect kan pas beoordeeld worden vanaf circa twee weken na de heropening dus vanaf medio maart. Zoals hierboven beschreven is de epidemiologische situatie nog steeds zeer zorgelijk en zijn de prognoses met onzekerheden omgeven. Iedere aanpassing van de maatregelen in de huidige context zal leiden tot een toename van het aantal contacten en daarmee ook besmettingen, en als gevolg hiervan, van de ziekenhuisopnames en de druk op de zorg. Daarnaast signaleert het OMT dat het ingrijpen en eventueel terugdraaien van versoepelingen waarschijnlijk te laat komt om een stijging van de besmettingen als gevolg van het mogelijk opheffen van de avondklok/bezoekbeperking in combinatie met de huidige versoepelingen, op te vangen; dit komt ook vanwege het nog hoge aantal besmettelijke personen (rond de 100.000, waardoor een kleine verandering van het reproductiegetal direct tot een absoluut gezien groot aantal extra nieuwe besmettingen leidt). Derhalve adviseert het OMT om nu geen ingrijpende beleidswijzigingen door te voeren die tot meer contacten en mobiliteit, en daarmee ook nieuwe besmettingen zullen leiden.”

Het OMT-advies van 22 maart 2021 (n.a.v. het 105^e OMT), p. 1-6:³⁷

Uit dit OMT-advies blijkt dat (i) de testvraag toenam met 29%, maar het percentage positieve testen stabiliseerde,³⁸ (ii) het aantal meldingen van positieve personen met 24% toenam, vooral in de (relatief) jongere leeftijdsgroepen, en (iii) dat de ziekenhuis- en IC-opnames stabiliseerden op een hoog niveau, maar dat niet te voorspellen was of en wanneer de toename van het positieve personen zijn weerslag zou hebben in de ziekenhuis- en IC-opnames, terwijl bovendien al een lichte toename zichtbaar was. Verder volgt uit dat advies dat de R-waarde significant boven de 1,0 zat (1,13) en ook in de voorafgaande weken boven de 1,0 uitkwam. Ook wordt in het advies gewezen op de opkomst van nieuwe, besmettelijkere varianten.

Het OMT concludeert dan ook:

³⁷ Bijlage bij de Stand van zakenbrief COVID-19 van 23 maart 2021, kenmerk 1845439-219827-PDC19. Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2021/03/22/advies-nav-105e-omt>. In de dagvaarding wordt nog opgemerkt dat in dit OMT-advies ten onrechte zou worden gesproken over “gediagnosticeerde gevallen” waar wordt bedoeld op mensen met een positieve test (dagvaarding, onder 2.15-2.16). Dat is niet het geval. Het woord ‘gediagnosticeerd’ (en varianten daarop) komt in het OMT-advies slechts één keer voor, waar wordt verwezen naar de eerste patiënt in Nederland die op 27 februari 2020 is gediagnosticeerd. Over ‘patiënten’, tegen welk woordgebruik eiseres eveneens bezwaar hebben, wordt alleen in het kader van in het ziekenhuis opgenomen patiënten gesproken.

³⁸ Eisers maken een vergelijking tussen het percentage positieve testen in april 2020, in oktober 2020 en in de week van 8 tot en met 14 maart 2021 (dagvaarding, onder 2.17). Deze gegevens laten zich echter niet zonder meer met elkaar vergelijken, nu de voorwaarden waaronder mensen zich konden laten testen op ieder van deze momenten anders waren.

“Ten aanzien van de voorwaarden waaronder versoepelingen op 23 maart aan de orde zouden kunnen zijn, zoals benoemd in de brief aan de Tweede Kamer, is duidelijk dat hieraan niet voldaan wordt. Immers, er is sprake van een toename van het aantal besmettelijke personen, tot meer dan 100.000, een lichte verhoging van de ziekenhuis- en IC-bedbezetting, en een reproductiegetal dat met 1,13 ruim boven de 1 is gekomen. Conform deze gegevens adviseert het OMT dan ook om geen versoepelingen door te voeren op 23 maart.”

en

“Gezien het voorgaande, een R_t van 1,13 significant boven de 1, en die ook de afgelopen weken doorgaans boven de 1 lag, wordt niet voldaan aan de epidemiologische voorwaarden waaronder versoepelingen van maatregelen op 23 maart aan de orde kunnen zijn. Dit geldt ook voor de hierboven genoemde aanpassingen van maatregelen. Daarnaast adviseert het OMT om de avondklok te verlengen en ook de bezoekbeperking thuis in stand te houden, en het epidemiologisch beeld de komende week/weken nauwgezet te volgen. Mocht er de komende tijd ruimte voor versoepelingen ontstaan, dan zal het OMT niet schromen hier ook tussentijds een advies over uit te brengen.”

Het OMT-advies van 12 april 2021 (n.a.v. het 108^e OMT), p. 6:³⁹

“Zonder versoepelingen lijkt de piek in het aantal ziekenhuis- en IC-opnames in zicht, d.w.z., zou in de komende een-twee weken bereikt moeten worden. De hoogte van deze piek (nu geschat op 850-1000 IC-patiënten) is echter nog in hoge mate onzeker.

Het opheffen van de avondklok en het maximum van 1 bezoeker verlengt de tijdsduur van de piekbezetting in de ziekenhuizen met circa twee weken en maakt de hoogte van de piek meer onzeker. Als alle versoepelingen van Stap 1 uit het openingsplan doorgevoerd worden, verlengt dat de tijdsduur van de piekbezetting met circa 4 weken en veroorzaakt het bovendien een aanzienlijke verhoging van de piekbezetting. Tijdens de piek heeft een vergroting van het aantal contacten in potentie een grote impact op de incidentie en daarmee de druk op de zorg. Omgekeerd geeft een korte periode met continuering van de beperking van de contacten tijdens de piek een forse daling van het aantal besmettingen en de druk op de zorg. Dit kan de tijd verkorten tot het aantal meldingen en ziekenhuis- en IC-opnames en de incidentie laag genoeg zijn om versoepelingen mogelijk te maken.

Het OMT concludeert dat de huidige situatie zeer kwetsbaar is door de verder toegenomen prevalentie van besmettelijke personen, het feit dat de situatie in alle regio's nog gekarakteriseerd wordt als 'zeer ernstig', het reproductiegetal dat al wekenlang boven de 1 is, en het hoge aantal ziekenhuis- en nog oplopend aantal IC-opnames. Ook internationaal opereren

³⁹ Bijlage bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 13 april 2021 met kenmerk 2344542-1006170-PDC19. Zie ook <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/04/12/advies-nav-108e-omt>

andere Europese landen – die in eenzelfde epidemiologische situatie verkeren – behoedzaam door maatregelen aan te houden of beduidend aan te scherpen. Het OMT adviseert om nu niet tot versoepelingen over te gaan en alle maatregelen te handhaven tot de piek in het aantal ziekenhuis- en IC-opnames met zekerheid is gepasseerd en de bedbezetting begint af te nemen. Naar verwachting zal dit voor eind april/begin mei het geval zijn. In afwachting daarvan adviseert het OMT ook geen aanscherping van de maatregelen”

- 3.16 Op basis van deze adviezen heeft het kabinet, met goedvinden van de Tweede Kamer,⁴⁰ de werking van de avondklok verlengd. Eerst van 15 maart naar 31 maart,⁴¹ toen van 31 maart naar 21 april (waarbij het tijdstip waarop de avondklok ingaat vanwege de zomertijd is verlaet van 21.00 uur naar 22.00 uur)⁴² en laatstelijk van 21 april naar 28 april.⁴³ Na 28 april 2021 is de werking van de avondklok, als gezegd, niet verlengd.

4 Wettelijke regeling avondklok

- 4.1 De wettelijke basis voor een eventuele avondklok ter bestrijding van de corona-epidemie is via de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 (Twm), thans neergelegd in hoofdstuk Va van de Wet publieke gezondheid (Wpg).⁴⁴ Dat hoofdstuk is alleen van toepassing op de bestrijding van de epidemie van covid-19.⁴⁵
- 4.2 In art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg is bepaald dat bij ministeriële regeling regels kunnen worden gesteld over het vertoeven in de open lucht (waaronder niet wordt begrepen de open lucht bij, kort gezegd, een woning). Bij de parlementaire behandeling is de noodzaak van deze bepaling toegelicht.

Zie de memorie van toelichting:⁴⁶

“Het wetsvoorstel leidt tot voortzetting van de avondklok met dezelfde reikwijdte en duur, dus in het hele land tussen 21.00 en 04.30 uur, zoals deze is vormgegeven in de Tijdelijke regeling landelijke avondklok covid-19. Deze vormgeving berust op een brede afweging, gelet op de analyses van het OMT en de steun die in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is uitgesproken voor de maatregel zowel over het voornemen voor instelling van de avondklok en over de verlenging van deze maatregel. Een minder stringente vorm van de avondklok is in de huidige epidemiologische situatie niet mogelijk.”

Zie ook de toelichting op de in werking stelling van art. 8, lid 1 en 3, Wbbbg, zoals geciteerd in de conclusie van antwoord in de ‘oude’ avondklok zaak,

⁴⁰ Zie hierna in 3.4.

⁴¹ Stcrt. 2021, 12682, met daarin ook een nadere toelichting.

⁴² Stcrt. 2021, 15771, met daarin ook een nadere toelichting.

⁴³ Stcrt. 2021, 19898, met daarin ook een nadere toelichting.

⁴⁴ Kenmerk W16.21.0038/II. Zie ook Kamerstukken II 2020/21, 35732, nr. 4.

⁴⁵ Zie art. 58b lid 1 Wpg in samenhang met art. 58a lid 1 Wpg (de definitie van ‘epidemie’ in hoofdstuk Va).

⁴⁶ Kamerstukken II 2020/21, 35732, nr. 3, p. 6.

par. 3.7.

- 4.3 Art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg is opgenomen in hoofdstuk Va van de Wet publieke gezondheid. Dat hoofdstuk heeft slechts tijdelijk werking. In art. VIII van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19 is namelijk geregeld dat dit hoofdstuk drie maanden na inwerkingtreding (1 december 2020) vervalt, tenzij bij koninklijk besluit wordt bepaald dat de vervalltermijn op een eerder of later moment komt te liggen (lid 1-3). Die verlenging mag niet meer dan drie maanden duren en het ontwerp voor het betreffende koninklijke besluit moet worden overgelegd (voorgehangen) aan de Eerste en Tweede Kamer (lid 3 en 4). Van de mogelijkheid tot verlenging is – met instemming van de Afdeling advisering van de Raad van State en zonder bezwaar van de Eerste en Tweede Kamer – eenmaal gebruik gemaakt, zodat hoofdstuk Va van de Wpg thans vervalt op 1 juni 2021. Daarbij is, onder verwijzing naar het 98ste OMT advies, de noodzaak van die verlenging toegelicht.⁴⁷

Zie de toelichting:

“Voor de verlenging van de Twm is gekozen omdat de maatregelen die op grond hiervan zijn genomen vandaag de dag onverminderd noodzakelijk zijn.

(...)

In het 98ste OMT advies, van 30 januari 2021, geeft het OMT aan dat de epidemiologische situatie nog steeds zeer kwetsbaar is. De lange termijn voorspellingen zijn daarnaast zeer zorgelijk door het verhoogde reproductiegetal van de VK-variant van covid-19. Dit onderstreept volgens het OMT het belang van de extra genomen maatregelen.

(...)

Het kabinetsbeleid is gericht op het zo snel mogelijk maximaal verlagen van het besmettingsniveau, het vertragen van de verspreiding van het virus en nieuwe varianten van het virus en het beperken van de influx van virusvarianten uit het buitenland. Om dit mogelijk te maken is de Twm ook na 1 maart 2021 nog onontbeerlijk. Ook in de komende maanden zullen maatregelen noodzakelijk blijven. Met het onderhavige besluit wordt de werkingsduur van de Twm daarom met de maximumtermijn van drie maanden verlengd, tot 1 juni 2021.

Het niet verlengen van de Twm zou betekenen dat er vanaf 1 maart 2021 geen wettelijke basis meer bestaat om bij algemene maatregel van bestuur of ministeriële regeling maatregelen te treffen ter bestrijding van de epidemie van covid-19. Gezien de huidige crisissituatie is het kabinet van mening dat de Twm niet kan ontbreken na 1 maart 2021.”

- 4.4 Binnen de systematiek van hoofdstuk Va van de Wpg moet een ministeriële regeling – en dus ook de ministeriële regeling gebaseerd op art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg – voldoen aan strikte procedurevoorschriften. Een dergelijke regeling moet worden

⁴⁷ Besluit van 18 februari 2021, houdende verlenging van de geldingsduur van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19, Stb. 2021/93.

vastgesteld door de minister van Volksgezondheid, de minister van Justitie en Veiligheid en de minister van Binnenlandse Zaken gezamenlijk en moet in overstemming zijn met de minister die het mede aangaat en met het gevoel van de ministerraad.⁴⁸ Daarnaast moet de ministeriële regeling binnen twee dagen aan de Eerste en Tweede Kamer worden voorgelegd en treedt zij pas een week na deze overlegging in werking. Als de Tweede Kamer binnen die termijn besluit niet in te stemmen met de regeling, vervalt de regeling van rechtswege.⁴⁹ Bovendien vervalt die ministeriële regeling uiterlijk drie weken na inwerkingtreding ervan.⁵⁰

- 4.5 De ministeriële regeling waarbij op grond van art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg regels zijn gesteld, was de Tijdelijke regeling maatregelen covid-19. In die regeling was de werking van de avondklok daadwerkelijk geregeld. Art. 6.15 van die regeling bepaalde dat het van 3 maart 2021 tot en met 28 april 2021 verboden is (was) tussen 22.00 uur en 04.30 uur te vertoeven in de open lucht. Op de avondklok waren in de artikelen 6.16 en 6.17 van de regeling diverse uitzonderingen gemaakt. Deze uitzonderingen gelden onder meer voor noodsituaties, voor reizen vanuit het buitenland, voor het uitlaten van een hond, voor werk en voor medische hulp. De noodzaak voor deze regeling is, onder verwijzing naar de OMT-adviezen, herhaaldelijk toegelicht.

Zie (onder andere):

- de toelichting op de voorloper van deze regeling, de Tijdelijke regeling landelijke avondklok covid-19, zoals geciteerd in de conclusie van antwoord in de 'oude' avondklok zaak, par. 3.8;
- de toelichting bij het inbedden van de regeling van de avondklok in de Tijdelijke regeling maatregelen covid-19, waarin het kabinet het advies van het OMT dat afbouw van de maatregelen maar beperkt mogelijk is heeft onderschreven en heeft geconcludeerd dat de avondklok noodzakelijk is met het oog op de drie pijlers van de epidemiebestrijding;⁵¹
- de toelichting op de verlenging van de avondklok van 21 april naar 28 april 2021, waar, onder verwijzing naar het advies van het OMT, is opgemerkt dat de huidige situatie zeer kwetsbaar is gelet op de kritieke fase waarin de derde golf zich bevindt en de zeer onder druk staande zorg.⁵²

- 4.6 De Tijdelijke regeling maatregelen covid-19 vervalt, net zoals hoofdstuk Va van de Wpg, in beginsel per 1 juni 2021. Voor de in art. 6.15 van die regeling opgenomen avondklok gold het hiervoor beschreven strengere systeem voor ministeriële regelingen op basis van art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg. Een over de avondklok getroffen ministeriële regeling had daarmee een werking van maximaal drie weken. Voor verlenging van de avondklok na die drie weken moest tussentijds een nieuwe

⁴⁸ Art. 58c lid 1 Wpg in samenhang met art. 58a lid 1 Wpg.

⁴⁹ Art. 58c lid 2 Wpg.

⁵⁰ Art. 58c lid 7 Wpg.

⁵¹ Stcrt 2021, nr. 10448 (onder 3).

⁵² Kenmerk 1812529-217102-WJZ

regeling worden getroffen, die ook weer aan de Eerste en Tweede Kamer moest worden voorgelegd en door de Tweede Kamer kon worden geblokkeerd.

5 Toetsingskader in kort geding

- 5.1 De vordering van eisers richt zich op het buiten effect stellen van art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg en het (inmiddels vervallen) daarop gebaseerde art. 6.15 Tijdelijke regeling maatregelen covid-19.⁵³
- 5.2 Het is vaste rechtspraak dat een dergelijke vordering in kort geding uitsluitend kan worden toegewezen als de betrokken wettelijke regeling onmiskenbaar onverbindend is. Hiervan is alleen sprake als de wettelijke regeling onmiskenbaar in strijd is met hogere regelgeving of met algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Bij een wet in formele zin moet het daarbij gaan om onmiskenbare strijd met een ieder verbindende verdragsbepaling of met gemeenschapsrecht: formele wetten kunnen door de rechter niet aan de Grondwet worden getoetst. Van onmiskenbare onverbindendheid is sprake als die onverbindendheid buiten redelijke twijfel staat: slechts dan kan het verantwoord zijn om in kort geding een voorziening te treffen zoals gevorderd. De reden voor deze terughoudende toets is dat de (voorzieningen)rechter, gelet op de trias politica, alleen in uitzonderlijke gevallen de rechtskracht van democratisch gelegitimeerde wetgeving maar doorkruisen.

Zie (bijvoorbeeld):

- HR 14 april 1989, NJ 1989/469 (Harmonisatiewetarrest).
- Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285, rov. 6.3.
- Vزر. Rb. Den Haag 8 januari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:63, 4.2.
- Vزر. Rb. Den Haag 11 december 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:12601, rov. 4.2.

Zie verder:

- Gerechtshof Den Haag 6 oktober 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:1920, rov. 4.2.
- HR 13 september 2016, ECLI:NL:HR:2016:2068, rov. 3.4.1;
- HR 1 juli 1983, ECLI:NL:HR:1983:AD5666, rov. 3.4, derde alinea, NJ 1984/360.

- 5.3 Daar komt in dit geval nog bij dat hoofdstuk Va van de Wpg en art. 6.15 van de Tijdelijke regeling maatregelen covid-19 deel uitmaken van de maatregelen die de Staat treft in het kader van de coronacrisis. Het is inmiddels vaste rechtspraak dat de Staat in deze crisissituatie een grote mate van beleidsvrijheid heeft bij het nemen van maatregelen. Dit brengt mee dat de civiele rechter – en zeker de rechter in kort geding – zich bij de toetsing van dit handelen van de Staat zeer terughoudend opstelt. Er is hier geen plaats voor een eigen, “volle” afweging door de burgerlijke rechter.

⁵³ Hoewel hoofdstuk 6 van de dagvaarding de suggestie kan wekken dat de hele Wpg in deze zaak ter discussie wordt gesteld, is dat niet het geval.

Over dit beleid en de bijbehorende maatregelen wordt nauwgezet verantwoording afgelegd aan de Tweede Kamer en de tot op heden gemaakte keuzes worden gesteund door een meerderheid van de Tweede Kamer en, waar van toepassing, de Eerste Kamer (zie hiervoor in hoofdstuk 4). Dat is ook de plek waar de afwegingen op dit gebied thuishoren. Het is niet aan de rechter om de waarde of het maatschappelijk gewicht dat aan betrokken belangen moet worden toegekend, naar eigen inzicht vast te stellen. Alleen als evident is dat de Staat onjuiste keuzes maakt en de Staat aldus niet in redelijkheid voor het gevoerde beleid heeft kunnen kiezen, is plaats voor rechterlijk ingrijpen.

Zie met name:

- Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285, rov. 6.3.
- Vزر. Rb. Den Haag 20 oktober 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:10755, rov. 5.1;
- Vزر. Rb. Den Haag 21 augustus 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:8776, rov. 4.1;
- Vزر Rb. Den Haag 3 april 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:3013, rov. 4.3.

- 5.4 Zoals hierboven uiteengezet, is het door de Staat gevoerde beleid en zijn de bijbehorende maatregelen gebaseerd op adviezen van onafhankelijke adviesorganen, zoals het OMT. Het is vaste rechtspraak dat de Staat mag vertrouwen op de actuele adviezen van het OMT en zijn beleid daarop in zeer belangrijke mate mag afstemmen. Het OMT is niet voor niets verantwoordelijk voor het tot stand komen van het best mogelijke professionele advies over de te nemen crisismaatregelen.⁵⁴ Een kortgedingprocedure leent zich er niet voor om de wetenschappelijke waarde van de adviezen die leidend zijn in het kader van de bestrijding van het coronavirus, en die breed worden gedragen door een grote groep deskundigen, vast te stellen. Bovendien is een andere manier van verantwoorde beleidsbepaling niet goed denkbaar.

Zie bijvoorbeeld:

- Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285, rov. 6.9;
- Vزر. Rb Den Haag 3 april 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020: 3013, rov. 4.3 en 4.8;
- Vزر Rb Den Haag 24 juli 2020 ECLI:NL:RBDHA:2020:6856, rov. 4.12.

- 5.5 Ook als het precieze effect van maatregelen niet kan worden vastgesteld, doet dat niet af aan het gegeven dat de Staat zijn beleid in redelijkheid mag baseren op de adviezen van een vaste groep deskundigen zoals het OMT. Daarbij moet ook bedacht worden dat het precieze effect van maatregelen over het algemeen ook niet (snel) kán worden vastgesteld. Dat mag geen reden zijn om in een crisis maatregelen dan niet te treffen.

⁵⁴ Kamerstukken II 2000/01, 25295, nr. 3 (brief van de Minister van VWS van 22 juni 2001).

Vergelijk:

- Hof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285, rov. 6.9;
- Vزر. Rb Den Haag 12 maart 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:2295, rov. 4.6.

- 5.6 Van onmiskenbare onverbindende wettelijke regeling is in dit geval geen sprake.
- 5.7 Bij het voorgaande komt nog dat het in deze zaak niet (langer) gaat om een wettelijke bevoegdheid die door de Staat op dit moment daadwerkelijk wordt uitgeoefend, maar om een wettelijke bevoegdheid die *in de toekomst mogelijk* (en pas na instemming van de Tweede Kamer) door de Staat kan worden uitgeoefend. Niet bekend is in welke (epidemiologische) situatie en op welke wijze – een avondklok kan bijvoorbeeld een andere duur hebben dan de avondklok zoals we die gekend hebben – de Staat die bevoegdheid in de toekomst mogelijk uitoefent. Voor toewijzing van de vorderingen van eisers is dus vereist dat art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg *onder alle omstandigheden* onmiskenbaar onverbindend is. Daarvan is geen sprake.
- 5.8 Dat blijkt alleen al uit de uitspraak van het Hof Den Haag in de vorige zaak over de avondklok, waarin immers is uitgemaakt dat de Staat onder de toen aan de orde zijnde omstandigheden de bevoegdheid had om een avondklok in te voeren.

6 Grond- en mensenrechten

- 6.1 De vordering van eisers rust in de kern op de stelling dat (de bevoegdheid tot instelling van) een avondklok zou zijn gebaseerd op een noodtoestand waarin van grond- en mensenrechten zou zijn afgeweken. Volgens eisers is niet voldaan aan de voorwaarden voor het inroepen van een noodtoestand en mag daarom niet van de grondrechten worden afgeweken.
- 6.2 Eisers stellen in dit verband dat sprake is van strijd met (i) art. 103 Gw en de daarop gebaseerde Coördinatiewet en (ii) art. 15 EVRM en de daarmee verband houdende Siracusa Principles. Deze bepalingen gaan – kort gezegd – over de situatie waarin een noodtoestand is afgekondigd.⁵⁵
- Geen strijd met art. 103 Gw*
- 6.3 In het geval van een noodtoestand als bedoeld in art. 103 Gw kan van bepaalde, in lid 2 van die bepaling genoemde, grondrechten worden afgeweken.
- 6.4 Het afkondigen van de noodtoestand moet blijken uit de op art. 103 Gw gebaseerde Coördinatiewet plaatsvinden bij koninklijk besluit. Het gevolg van een dergelijke afkondiging is, kort gezegd, dat bij koninklijk besluit de in lijst A of lijst B opgenomen wettelijke bepalingen in werking kunnen worden gesteld. Die wettelijke bepalingen kennen vergaande bevoegdheden toe aan ministers, het militair gezag en/of

⁵⁵ Zie hierover ook de conclusie van antwoord in de “oude” avondklok zaak, onder 5.1-5.5.

burgemeesters.

- 6.5 Bij het afkondigen van de noodtoestand, het in werking stellen van de op lijst A of lijst B opgenomen wettelijke bepalingen en het uitoefenen van deze bevoegdheden staat de Staten-Generaal buiten spel. De Staten-Generaal heeft alleen de mogelijkheid om in verenigde vergadering de noodtoestand op te heffen.⁵⁶
- 6.6 In Nederland is geen noodtoestand afgekondigd. Daarmee missen art. 103 Gw en de Coördinatiewet toepassing.⁵⁷ Dat betekent ook dat Nederland niet *afwijkt* van de in art. 103 Gw genoemde grondrechten (en overigens ook niet van andere grondrechten).
- 6.7 In de dagvaarding (hoofdstuk 6 en 7) betogen eisers dat hoofdstuk Va van de Wpg in strijd zou zijn met art. 103 Gw, omdat de in dat hoofdstuk opgenomen alleen in een noodtoestand kunnen worden toegepast.
- 6.8 De Staat benadrukt dat de inzet van deze procedure niet is dat hoofdstuk Va van de Wpg buiten effect zou moeten worden gesteld. Het gaat in deze procedure – zo blijkt uit de vordering van eisers – ‘alleen’ om het buiten effect stellen van één bepaling uit dat hoofdstuk: art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg. Ter beoordeling ligt dus niet voor of (andere bepalingen van) hoofdstuk Va in strijd zijn met art. 103 Gw.
- 6.9 Bovendien loopt dit betoog van eisers stuk op de omstandigheid dat hoofdstuk Va van de Wpg een wet in formele zin is en om die reden niet kan worden getoetst aan de Grondwet.⁵⁸ Daarop loopt ook het betoog dat art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg in strijd is met art. 103 Gw stuk.
- 6.10 Overigens bestaan er ook belangrijke verschillen tussen (de bevoegdheden van) hoofdstuk Va van de Wpg en (de bevoegdheden die gelden in) een noodtoestand, zodat de door eisers gemaakte vergelijking niet opgaat.
- 6.11 Daarbij wijst de Staat allereerst erop dat hoofdstuk Va van de Wpg diverse waarborgen bevat en daarbij voorziet in parlementaire controle. Zo vervalt het hoofdstuk van rechtswege na verloop van tijd, tenzij door de Eerste en Tweede Kamer wordt ingestemd met verlenging. Daarbij moet ook de Raad van State worden gehoord over de verlenging. Daarnaast moeten op hoofdstuk Va van de Wpg gebaseerde ministeriële regelingen aan diverse waarborgen voldoen (zie hoofdstuk 4 hiervoor) en heeft de Tweede Kamer de mogelijkheid om op hoofdstuk Va van de Wpg gebaseerde ministeriële regelingen te blokkeren.

⁵⁶ Zie voor het voorgaande art. 1, 3, 7 en 8 Coördinatiewet.

⁵⁷ Zie ook Kamerstukken II 2020/21, 35732, nr. 3, p. 5 en nr. 6, beantwoording van vraag 61 en 85.

⁵⁸ HR 14 april 1989, ECLI:NL:HR:1989:AD5727 (Harmonisatiewet-arrest).

- 6.12 Daarmee is sprake van een andere situatie dan bij een noodtoestand op grond van art. 103 Gw, die niet van rechtswege eindigt en waarin beslissingen worden genomen door de ministerraad, terwijl de rol van de Staten-Generaal is beperkt tot de mogelijkheid van het opheffen van de noodtoestand.
- 6.13 De vergelijking van eisers gaat ook mank omdat het toepassingsbereik van hoofdstuk Va van de Wpg beperkt is tot de bestrijding van de corona-epidemie. Dat is een belangrijk verschil met de bevoegdheden uit de in het geval van een noodtoestand te activeren Oorlogswet en Wbbbg, die immers een algemeen en dus veel ruimer toepassingsbereik hebben.
- 6.14 Daarnaast kan in het geval van een noodtoestand een hele reeks van wettelijke bepalingen worden geactiveerd (zie de bijlagen bij de Coördinatiewet), die nog op veel meer zien dan de in de dagvaarding genoemde bepalingen uit de Oorlogswet en de Wbbbg. De enkele omstandigheid dat in hoofdstuk Va van de Wpg bevoegdheden zijn opgenomen die ook – zij het met een veel ruimer toepassingsbereik – zijn terug te vinden in een deel van de wetgeving die in het geval van een noodtoestand kan worden geactiveerd, maakt niet dat feitelijk van een noodtoestand sprake is.

Geen noodtoestand als bedoeld in art. 15 EVRM

- 6.15 Op grond van art. 15 lid 1 en 2 EVRM kan in het geval een noodtoestand, kort gezegd, worden afgeweken van het EVRM. Indien een land gebruikt maakt van deze mogelijkheid, moet dat land de Raad van Europa daarvan op de hoogte stellen – zo bepaalt lid 3 van die bepaling. In de Siracusa Principles zijn hierover nadere aanbevelingen opgenomen.
- 6.16 Nederland heeft van de mogelijkheid die art. 15 EVRM biedt geen gebruik gemaakt. De rechten uit het EVRM gelden in Nederland dan ook onverkort: ook daarvan wordt niet afgeweken. Zie aldus ook de Raad van State:⁵⁹

“Een aantal verdragsstaten heeft de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa geïnformeerd dat zij in verband met de coronacrisis met een beroep op artikel 15 van het EVRM van bepaalde EVRM-rechten afwijken. Nederland heeft dat niet gedaan. De rechten uit het EVRM gelden hier derhalve onverkort.”

Slotsom: geen (feitelijke) noodtoestand

- 6.17 Uit het voorgaande blijkt dat van een (feitelijke) noodtoestand als bedoeld in art. 103 Gw of art. 15 EVRM in Nederland geen sprake is. Dat betekent dat de vordering van eisers – die immers volledig is gebaseerd op het (feitelijk) bestaan van die noodtoestand – moet reeds daarom worden afgewezen.

⁵⁹ Kamerstukken II 2020/21, 25295, nr. 312 (Voorlichting Raad van State over grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen), kenmerk W04.20.0139/I/Vo, in par. 2 onder c.

- 6.18 Daarbij tekent de Staat nog aan dat in de situatie waarin binnen Nederland geen (feitelijke) noodtoestand als bedoeld in art. 103 lid 2 Gw en in art. 15 EVRM bestaat, anders dan in de situatie waarin wél sprake is van een noodtoestand, onverkort de waarborgen binnen onze democratische rechtsstaat gelden, zoals de parlementaire controle en de gebondenheid van Nederland aan de grond- en mensenrechten uit de Grondwet en het EVRM.

Ten overvloede: inperking van de grond- en mensenrechten

- 6.19 Het voorgaande neemt vanzelfsprekend niet weg dat de regeling van de avondklok, net zoals als al andere maatregelen die de overheid neemt in het kader van de bestrijding van de covid-19-crisis, langs de lat van de grond- en mensenrechten is gelegd. Daaruit blijkt dat de regeling van de avondklok diverse grond- en mensenrechten *inperkt*. Het gaat dan om het recht op bewegingsvrijheid (artikel 2 Vierde Protocol EVRM), het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer (artikel 8 EVRM en artikel 10 Grondwet - Gw) en indirect de vrijheid van vergadering, betoging en het belijden van godsdienst en levensovertuiging (artikel 9 en artikel 10 EVRM en artikel 6 en artikel 9 Gw).⁶⁰
- 6.20 Die grond- en mensenrechten bieden uitdrukkelijk ruimte voor een dergelijke inperking. Dat is mogelijk als de inperking (i) een legitiem doel dient, (ii) bij wet is voorzien en (iii) noodzakelijk is in een democratische samenleving. In dat laatste criterium ligt besloten dat de inperking van de grondrechten proportioneel moet zijn en dat er geen andere (lichtere) middelen moeten zijn om het beoogde doel te bereiken. Hierbij heeft de Staat een grote beoordelingsvrijheid.⁶¹

Een dergelijke *inperking* van de grond- en mensenrechten is dus wat anders dan *afwijking* van de grond- en mensenrechten.

- 6.21 Er is met de regeling van de avondklok voldaan aan deze voorwaarden voor inperking.
- 6.22 *Ad. (i).* Dat de inperking bij wet is voorzien is evident. De avondklok is immers geregeld in art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg en het daarop gebaseerde art. 6.15 Tijdelijke regeling maatregelen covid-19.
- 6.23 *Ad. (ii).* De avondklok dient ook een legitiem doel, te weten de openbare veiligheid, de (volks)gezondheid en de bescherming van de rechten van anderen. Uit hetgeen hiervoor in hoofdstuk 3, 4 en 5 van deze conclusie is opgenomen is gebleken dat de openbare veiligheid, de (volks)gezondheid en de rechten van anderen in het geding zijn en dat het instellen van de avondklok erop is gericht om dat te bestrijden.

⁶⁰ Kamerstukken II 2020/21, 35732, nr. 3, p. 6.

⁶¹ Zie bijvoorbeeld Kamerstukken II 2020/21, 35732, nr. 3, p. 5.

- 6.24 Daarbij is van belang dat het OMT tot uitgangspunt nam dat de avondklok (samen met het destijds geldende advies om thuis maximaal 1 bezoeker per dag te ontvangen) een aanzienlijke bijdrage leverde in de bestrijding van het epidemie, omdat deze maatregelen samen goed waren voor een daling van de R-waarde met zo'n 10%.⁶² In dat verband is ook van belang dat naleving van het dringende advies om maximaal één persoon thuis op bezoek te ontvangen minder groot was dan naleving van de avondklok en dat de naleving van dat dringende advies ook sterk afnam naarmate de tijd vorderde.⁶³

Zie hierover uitgebreid ook de memorie van grieven in de vorige zaak over de avondklok, onder 10.27-10.28 en 10.35-10.39.

- 6.25 *Ad. (iii).* De avondklok zoals die tot 28 april 2021 gold was ook proportioneel en een andere, lichtere, middel was niet voor handen. Daarmee was destijds ook voldaan aan het noodzakelijkheidsvereiste. Dat dit zo is heeft de Staat (meer dan) uitgebreid toegelicht in de vorige procedure over de avondklok, zie (i) onder 5.11-5.13 van de conclusie van antwoord aldaar en (ii) onder 10.7-10.43 van de memorie van grieven.
- 6.26 In deze zaak gaat het er uitsluitend nog om of de in art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg neergelegde bevoegdheid *onder alle omstandigheden* zo disproportioneel is dat de enkele omstandigheid dat die bevoegdheid in de wet is opgenomen, ondanks de bijbehorende wettelijke waarborgen voor het inzetten van die bevoegdheid, al in strijd is met de grond- en mensenrechten. Er moet dus geen situatie denkbaar zijn waarin het gebruikmaken van deze bevoegdheid proportioneel is.
- 6.27 De Staat wijst erop dat het gerechtshof Den Haag (in rov. 6.12-6.15) van het arrest in de vorige zaak over de avondklok tot het oordeel is gekomen dat de avondklok noodzakelijk – en dus ook proportioneel – was. Reeds daaruit blijkt dat er situaties bestaan waarin het proportioneel is om gebruik te maken van de bevoegdheid van art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg.

Daarbij geldt dat de epidemiologische situatie in de tussentijd niet direct is verbeterd. Een vergelijking van de week van 5 april 2021 met het moment waarop de mondelinge behandeling in het vorige kort geding over de avondklok bij het hof plaatsvond laat zien dat het aantal ziekenhuisopnames in de tussentijd met 39% is gestegen en het aantal IC-opnames met 60%.⁶⁴

- 6.28 Slotsom is daarmee dat is voldaan aan de vereisten voor een (mogelijk toekomstige) inperking van de grond- en mensenrechten.

⁶² Zie Advies 105^e OMT over COVID-19, te raadplegen via <https://www.rivm.nl/omt105> en ook als bijlage bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 23 maart 2021 met kenmerk 1845439-219827-PDC19.

Zie ook Advies 108^e OMT over COVID-19, bijlage bij de Kamerbrief van de minister van VWS van 13 april 2021 met kenmerk 2344542-1006170-PDC19 (<https://www.rivm.nl/omt108>).

⁶³ <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/naleven-gedragsregels> (onder 'verandering in het houden aan (basis)regels'.

⁶⁴ RIVM Weekbericht van 13 april 2021, tabel 2.

Zie ook de toelichting bij de invoering van art. 58j lid 1, aanhef en onder f, Wpg,⁶⁵ waarbij uitdrukkelijk is stilgestaan bij de beperking van de grond- en mensenrechten die de bepaling met zich bracht en is toegelicht dat en waarom is voldaan aan de vereisten voor een dergelijke beperking.⁶⁶ Daarmee heeft de Raad van State en zowel de Eerste als de Tweede Kamer ingestemd (zie hiervoor in hoofdstuk 4).

Ook in de toelichting bij de Tijdelijke regeling landelijke avondklok covid-19, en later bij de invoering (en verlenging van) de Tijdelijke regeling maatregelen covid-19 in het kader van de avondklok, is steeds uitgebreid ingegaan op de inperking van de grondrechten en de daartoe gemaakte afweging. Die toelichting is steeds door de Tweede Kamer afdoende bevonden (zie hiervoor in hoofdstuk 4). Zie:

De Tijdelijke regeling landelijke avondklok covid-19, Stcrt. 2021, 4191, onder 5.

De aanpassing van de Tijdelijke regeling maatregelen covid-19, in achtereenvolgens: Stcrt. 2021, 10448, Stcrt. 2021, 12682, Stcrt. 2021, 15771, waarbij bij iedere aanpassing – steeds onder 4 – uitgebreid is ingegaan op de noodzakelijkheid, proportionaliteit en evenredigheid van de maatregelen – waaronder ook de avondklok.

7 De IGR en de overige bepalingen van de Wpg

- 7.1 Eisers betogen verder dat de avondklok niet verenigbaar zou zijn met de Internationale Gezondheidsregeling (IGR) en met de systematiek van de Wpg.
- 7.2 De Staat verwijst naar het oordeel van het gerechtshof Den Haag hierover, dat erop neer komt dat (i) de IGR geen rechtstreekse werking heeft zodat eisers op basis daarvan geen rechten kunnen afdwingen, (ii) uit de Wpg niet kan worden afgeleid dat maatregelen alleen individueel en niet generiek mogen worden gebruikt en (iii) de omstandigheid dat een bepaalde bevoegdheid (voorheen) niet in de Wpg is opgenomen, niet maakt dat die bevoegdheid niet alsnog in die wet mag worden opgenomen.⁶⁷ De Staat voegt hieraan nog toe dat de onder (ii) en (iii) genoemde punten evengoed gelden voor de IGR.
- 7.3 Tot slot voeren eisers aan dat de Wpg niet van toepassing is. Als gezegd is hoofdstuk Va van de Wpg van toepassing op de epidemie van covid-19, veroorzaakt door het virus SARS-CoV-2.⁶⁸ Dat van die epidemie sprake is, is in het voorgaande uitgebreid toegelicht. Het gaat in deze zaak alleen om dat hoofdstuk van de Wpg. Of de overige hoofdstukken van de Wpg al dan niet van toepassing zijn, doet niet ter zake.

⁶⁵ Kamerstukken II 2020/21, 35732, nr. 3, p. 7.

⁶⁶ Kamerstukken II 2020/21, 35732, nr. 3, p. 7.

⁶⁷ Gerechtshof Den Haag 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285, rov. 6.21.

⁶⁸ Zie art. 58b lid 1 Wpg in samenhang met art. 58a lid 1 Wpg (de definitie van 'epidemie' in hoofdstuk Va).

- 7.4 Overigens zijn die overige hoofdstukken van de Wpg wel degelijk van toepassing; er is immers voldaan aan de definitie van art. 1 lid 1, aanhef en onder i, Wpg. Er is sprake van een epidemie (zie hiervoor in hoofdstuk 3 en 4) en het coronavirus is op de voet van art. 20 Wpg aangemerkt als behorend tot groep A, bedoeld in art. 1, aanhef en onder e, Wpg.⁶⁹

8 Verweer

De Staat zal ter zitting verder reageren op hetgeen in de dagvaarding naar voren is gebracht.

9 Conclusie

De Staat concludeert:

- i. tot afwijzing van het gevorderde;
- ii. met veroordeling van eisers in de kosten van het geding, zulks met bepaling dat over die proceskostenveroordeling de wettelijke rente verschuldigd zal zijn met ingang van de vijftiende dag na de datum van het te dezen te wijzen vonnis;
- iii. en met veroordeling van eisers in de nakosten, conform het liquidatietarief begroot op € 163,- dan wel, in het geval van betekening, € 248,-;
- iv. met verklaring dat deze proceskostenveroordelingen uitvoerbaar bij voorraad zijn.

advocaat

behandeld door	R.W. Veldhuis
correspondentie	Postbus 11756, 2502 AT Den Haag
telefoon	+31 70 515 3793
fax	+31 70 515 3383
e-mail	reimer.veldhuis@pelsrijcken.nl
zaaknr	11015962

⁶⁹ Regeling 2019-nCoV, Stcrt. 2020, nr. 6800.